

سه گام عملی برای ثبات بخشی به بازار ارز

نرخ ارز به عنوان یک متغیر مهم در عرصه اقتصاد کلان، همواره مورد توجه دولت های مختلف بوده و سیاست گذاری های مختلفی نیز در این زمینه به مرحله اجرا درآمده است. امروز با توجه به وضعیت اقتصادی کشور و اینکه تحریم ها کماکان پابرجاست،

گفت وگو

● به اعتقاد شما چه سیاست هایی باید اجرایی شود تا از تکانه های ارزی جلوگیری کنیم؟

تا زمانی که تحریم ها، مسئله (FATF) و روابط بانکی و مالی حل نشود، نمی توان انتظار داشت نرخ ارز آرام بگیرد. مؤلفه هایی که به آن ها اشاره شد، هرکدام می تواند موجبات یک تکانه قیمتی را برای دلار رقم بزند. بنابراین اول باید تکلیف خود را با این موضوعات روشن کنیم، تا بعد بر مبنای تصمیمی که اتخاذ می کنیم، سیاست گذاری صورت گیرد، اما منطقاً ما باید مشکلات خود را حل کنیم و بعد انتظار داشته باشیم نرخ ارز به دلایل گوناگون جهش نیابد، زیرا با وجود برقراری تحریم ها و روابط بانکی قفل شده، دلار به رشد خود ادامه می دهد. حال ممکن است سرعت افزایش قیمت کم و زیاد باشد یا مدتی درجا بزند، اما برآیند کلی صعودی خواهد بود.

● افزایش مداوم نرخ ارز طی این سال ها چه اثری بر انتظارات تورمی گذاشته است؟

بالا رفتن چند هزار تومانی نرخ ارز تورمزا قلمداد می شود و نمی توان گفت چون نرخ دلار از ۶۰ هزار تومان به ۵۷ هزار تومان رسید، اثر تورمی ندارد. باید توجه داشت که نرخ دلار از ۵۰ هزار تومان به این اعداد افزایش پیدا کرده و به طور قطع جهش ارزی مسئله تورم را تشدید می کند. کالاهایی هستند که با ارز آزاد وارد شدند که البته زیاد نیستند؛ چرا که واردات عمده نیازهای مهم ما در کشور با ارز نیمایی و با نرخ کالاهای اساسی صورت می گیرد. درباره واردات هر میزان کالایی با نرخ دلار آزاد، این مسئله باعث رشد قیمت آن ها شده که البته این موضوع زمان بر است.

● به نظر می رسد، در آینده سیاست ارز تک نرخي بار دیگر در دستور کار قرار گیرد. با توجه به شرایط اقتصادی حاضر، این مسئله تا چه حد بازار را کنترل خواهد کرد؟

در اینجا باید دو مسئله را هم جدا کرد؛ اولاً به طور ذاتی، ارز چندنرخي مطلوب نیست و مشکلات زیادی را به بار می آورد. باید توجه داشت با وجود تحریم ها و محدودیت های مالی و تجاری دسترسی ایران به ذخایر

قانونی آسان نیست. از سویی، پخش اسکناس با اینکه محدود است، اما تأثیر زیادی بر نرخ نهایی دلار دارد و در برخی مواقع نیز تقاضای کاذب در بازار به وجود می آید که بانک مرکزی باید آن را کنترل کند. بنابراین در وهله دوم باید گفت، در این شرایط پیگیری سیاست ارز تک نرخي بسیار دشوار بوده و عملاً نمی تواند محقق شود.

● برخی کالاها از شمول در یافت ارز ترجیحی خارج شده اند، این مسئله چه تبعاتی به دنبال دارد؟

حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی در کوتاه مدت قیمت ها را افزایش داد و رشد تورم را نیز به همراه داشت. حال حذف ارز ۲۸/۵۰۰ تومانی نیز برای برخی کالاها در کوتاه مدت موجبات تشدید قیمت ها را فراهم می آورد. بنابراین نباید در این شرایط اقدام به حذف یک باره ارز ترجیحی کالاها کرد، چون در بازار نتیجه آن را خواهیم دید. ثبات در سیاست گذاری های ارزی از اهمیت بسزایی برخوردار است. ما تا وقتی که در شرایط تحریمی به سر می بریم و برای نقل و انتقالات مالی

با مشکل روبه رو هستیم، این امکان وجود ندارد به دنبال ارز تک نرخي برویم. در این شرایط برای حمایت از سفره مردم و همچنین پشتیبانی تولید، باید ارز را به نوعی با قیمت بهینه نسبت به بازار آزاد ارائه کنیم، تا با شوک های مداوم قیمتی مواجه نشویم.

● این مسئله چگونه بر عرصه تولید تأثیر می گذارد؟

ما به دلیل تحریم بانکی امکان استفاده از سوئیت را نداریم، بنابراین باید با واسطه پول را منتقل کنیم. همین مسئله ۲۰ درصد هزینه در پی دارد و قاعدتاً کالا را گران تر تولید می کنیم و هزینه تمام شده نیز بالا می رود، در این شرایط مثلاً یک تولید کننده محصول خود را صادر می کند و می خواهد ارز حاصل از آن را بازگرداند. اگر از تولید کننده حمایت نکنیم، چرخه بازگشت ارز به کشور کندتر و تولید نیز با مشکل روبه رو می شود. نتیجه چنین وضعی نیز گرانی بیشتر هزینه سفره مردم به حساب می آید. لذا حذف

تعیین نقشه راه برای سیاست های ارزی از اهمیت بسزایی برخوردار است. کامران ندری، کارشناس اقتصادی و استاد دانشگاه امام صادق (ع) در گفت وگو با «آتی‌نو» به بررسی وضعیت نرخ ارز و مسائل پیرامون آن پرداخته است.

نرخ های حمایتی آن هم به صورت دفعی نتیجه ای جز تکانه های شدید قیمتی در بازار ارزاق عمومی و کالاهای اساسی در پی ندارد.

● با این اوصاف، نرخ ارز متغیر کلیدی در افزایش تورم قلمداد می شود؟

بله، یکی از عواملی که بر عرضه اقتصادی تأثیر می گذارد مسئله نرخ ارز است. اقتصادهای گرفتار تورم میانه بدون تثبیت نرخ ارز موفق نمی شوند تورم را کنترل کنند. باید به این نکته توجه کرد که در بسیاری کشورها به دلیل اینکه توانستند نرخ تورم را مدیریت کنند، ارز در آن کشورها جنبه سرمایه گذاری ندارد. همچنین هرگونه معاملات مشمول مالیات شده و همین موضوع می تواند باعث هدایت نقدینگی به بخش های تولیدی معاف از مالیات شود. پیامد آشکار افزایش نرخ ارز افت ارزش ریال در نظر مردم است. آن ها دیگر تمایلی به نگهداری و حفظ ریال ندارند. آنچه اتفاق می افتد، کاهش تقاضا برای پول خواهد بود.

● آیا اثر روانی رشد بهای دلار در نزد عامه مردم بالاتر از اثرات واقعی آن در اقتصاد است؟

دقیقاً، تأثیر روانی افزایش نرخ ارز بر قیمت ها بیشتر از اثر واقعی و حقیقی این پدیده در اقتصاد به حساب می آید. به عنوان مثال بلافاصله بعد از صعود نرخ دلار شاهد افزایش قیمت کرایه تاکسی هستیم. موضوعی که جزء ابعاد روانی و همان انتظارات تورمی ناشی از بروز این پدیده در اقتصاد است. خدماتی که تاکسیرانی ارائه می دهد متأثر از رشد قیمت ارز نیست که نرخ کرایه بیشتر شود.

● در جمع بندی سیاست های ارزی به خصوص در قبال مدیریت ارز ترجیحی باید چه اقداماتی انجام داد؟

در گام اول، باید مسئله تحریم ها را حل کرد. در غیر این صورت نمی توانیم ثبات ارزی به وجود بیاوریم. (FATF) نیز باید تعیین تکلیف شود. در قدم دوم تک نرخي کردن ارز و حذف دلار نیمایی و ترجیحی باید تدریجی باشد، نباید یک باره در این وادی قدم گذاشت، حتی اگر تحریم ها نیز کنار رود؛ زیرا آثار و تبعات این کار قابل توجه است. در گام آخر نیز باید هم زمان برای آثار منفی این قضیه راه حل های منطقی و اقتصادی ارائه داد و براساس آن گام برداشت.

افزایش صادرات در گرو اصلاح سیاست های ارزی

توجه به رونق تولید، آن هم با توجه به نامگذاری شعار سال از سوی رهبر معظم انقلاب، قطعاً از رهگذر توجه به مقوله صادرات میسر می شود. در این بین، ثبات سیاست گذاری های ارزی نیز عنصری مهم برای افزایش میزان صادرات کالا و خدمات تلقی می شود. امیر شهر یاری، عضو هیأت نمایندگان اتاق

گفت وگو

او افزود: «مثلاً در کشوری مثل امارات سال هاست نرخ برابری درهم و دلار ۶۷/۳ یا ۶۶/۳ بوده، حد فاصل خرید و فروش نیز در طول سال شاید یک در هزار با هم اختلاف داشته باشد. اما در اقتصادی که سالانه به طور متوسط بیش از ۴۰ درصد تورم وجود دارد، ثبات نرخ ارز صادرات را از بین خواهد برد.»

شهریاری اضافه کرد: «در شرایطی که کشور با تحریم دست و پنجه نرم می کند، نیاز ارزی فزونی یافته و همه مسیرهای راحت و روان که قبلاً برای دریافت ارز داشتیم از بین رفته اند. صادرکنندگان در حوزه بازاریابی، فروش و ایجاد بازارهای جدید برای کالاهای شان دچار مشکل شده اند. قطعاً اگر خط مشی تثبیت نرخ ارز را دنبال و نتوانیم تورم را کنترل کنیم، از گردونه صادرات حذف می شویم؛ چرا که همه کالاهای صادراتی تابع نرخ جهانی هستند.»

عضو اتاق بازرگانی بوشهر بیان کرد: «وقتی در داخل سیستم تولید با افزایش بهای تمام شده مواجه و قیمت ارز بی ثبات شود و از طرفی هم تابع نرخ جهانی باشیم، صادرات آسیب می بیند. در حال حاضر کشور نیاز به ارز دارد و توسعه صادرات برای تأمین ارز، جزء اهداف اصلی دولت به حساب می آید. به همین خاطر سیاست های ارزی باید از سمت و سوی درست و صحیحی برخوردار باشد.»

این فعال بخش خصوصی با تأکید بر اینکه اگر دولت به سمت تک نرخي کردن نرخ ارز حرکت کند، هم از رانت جلوگیری می شود و هم دولت به نوعی تکلیف اقتصاد را در حوزه تجارت مشخص می کند، ادامه داد: «اگر بناسست یارانه ای پرداخت شود، می تواند از راه های مختلف دیگری به دست مصرف کننده برسد. در حال حاضر بعضی کالاها در تالار دوم سامانه نیما ارز می گیرند، اما وقتی قیمت بازار کالاهای وارداتی را

در داخل نگاه می کنیم، این ها تقریباً با قیمت ارز آزاد و حتی بیشتر به دست مصرف کننده می رسد. مشخصاً تفاوت نرخ ارز نیمایی نسبت به بازار، به وجود آمدن رانت را در پی دارد.»

لزوم ثبات سیاست های ارزی

سلیم ناصری، کارآفرین و تولید کننده نیز در گفت وگو با «آتی‌نو» با اشاره به اینکه ثبات مهم ترین عنصر در توسعه پایدار به حساب می آید، تأکید کرد: «در نبود ثبات، با این تلاطمات و بالا رفتن نرخ ارز نمی توان صحبتی از عدالت و توسعه پایدار کرد. بنابراین چه درمورد نرخ ارز و چه درمورد ارزش پول ملی، باید روی ثبات و آرامش تمرکز شود، در غیر این صورت، اقتصاد ضربه می خورد.»

بازرگانی ایران، در گفت وگو با «آتی‌نو» ضمن اشاره به اینکه ما باید تکلیف مان را با اقتصاد روشن کنیم، گفت: «اگر به دنبال موازنه و برقراری تعادل بین صادرات و واردات هستیم، قطعاً نمی توانیم یک بخش را تقویت و بخش دیگر را تضعیف کنیم. تثبیت تمام مولفه های اقتصادی ممکن است به توسعه کمک کند.»

شرایط دشوار صادرات

فعالان اقتصادی اعتقاد دارند، سیاست گذار ارزی به دلیل محدودیت در منابع ارزی، مقررات سختگیرانه ای همچون بیمان سپاری ارزی را وضع کرده و صادرکنندگان را مکلف به بازگشت ارز حاصل از صادرات با شرایط و قیمت معین توسط بانک مرکزی کرده است. این مسئله باعث شده شرایط صادرات سخت و مختل شود. با وجود این، صادرکنندگان منابع حاصل از صادرات را به شکلی وارد می کنند، این درحالی است که آن ها برای تأمین نقدینگی مجبورند ارز حاصل از صادرات را به کشور برگردانند تا بتوانند این چرخه را ادامه دهند و به صادرات تداوم بخشند. این شرایط می تواند توقف صادرات را به بار آورد که نتیجه آن کاهش ارزآوری خواهد بود. در این وضعیت بازارهای صادراتی که سال ها با صرف هزینه و تلاش توسط تجار ایرانی به دست آمده، از بین می رود.

بهرام سبحانی، رئیس انجمن تولیدکنندگان فولاد در این زمینه گفت: «تحويل صد درصد ارز حاصل از صادرات به ارز نیمایی را می توان یکی از چالش های اصلی صادرکنندگان برشمرد. این موضوع مشکلاتی را برای صادرات فولاد به بار آورده، زیرا فاصله قیمت ارز آزاد با ارز نیمایی بسیار زیاد بوده و تولید کننده مجبور است ارز خود را با نرخ نیمایی فروخته و هزینه ها را براساس ارز آزاد تأمین کند. این مسئله برای صادر کننده مقرر به صرفه نیست، لذا به نظر می رسد با اصلاح سیاست های ارزی و کاهش فاصله قیمت ارز آزاد با ارز نیمایی بتوان کاهش چالش های این بخش را مشاهده کرد. در این شرایط انتظار می رود، ضمن توجه به مشکلات بخش تولید و صادرات کشور، معضلاتی که کارآفرینان با آن ها دست و پنجه نرم می کنند، حل و فصل شود. در صورتی که میزان صادرات کشور بالا برود، رشد اقتصادی و اشتغال نیز محقق می شود.»

این تولید کننده محصولات صنعتی افزود: «بی ثباتی باعث ایجاد تورم شده و موجبات آن را فراهم می آورد که افراد در بخش مولد اقتصاد کشور سرمایه گذاری انجام ندهند. این موضوع تبعات زیادی مانند بیکاری و... به دنبال دارد.»

اوا با اشاره به اینکه بی ثباتی، سرمایه گذاری درازمدت را متوقف می کند، توضیح داد: «با سیاست های فعلی بانک مرکزی ناچاریم برنامه ریزی کوتاه مدت داشته باشیم. همچنین در شرایطی که صادرکنندگان مکلف به بازگشت ارز با نرخ نیمایی هستند، اما تخصیص ارزها با تأخیر انجام می شود، در بعضی مواقع در رساندن محصولات به مشتری وقفه می افتد، بنابراین باید در نخستین اقدام این خط مشی ها مورد بازنگری قرار گیرند.»

یادداشت

لزوم توجه به ظرفیت های صادراتی فرش

آخرین آمار قالیبافان و بافندگان در کل کشور بیان می کند که تا سال های قبل بیش از ۲ میلیون نفر بافنده در کشور وجود داشت، اما اکنون زیر یک میلیون نفر بافنده داریم. در دهه هفتاد ظرفیت تولید حدود ۶ میلیون مترمربع و صادرات آن بین ۵۰۰ میلیون تا یک میلیارد دلار برآورد می شد. با توجه به تحریم های ظالمانه آمریکا، کشورمان بیشتر از هر زمانی نیاز به اشتغال زایی و ارزآوری دارد. متأسفانه به دلیل تحریم های داخلی مانند تعهد ارزی بانک مرکزی و عدم حمایت از قالیبافان، تولیدکنندگان و صادرکنندگان تولید فرش دستباف کشور به یک سوم و صادرات آن به ۵۰ میلیون دلار کاهش پیدا کرده و طبعاً به همان نسبت تعداد بافندگان کاهش یافته است. فرش دستباف به دلیل داشتن مزیت نسبی در هر نقطه کشور امکان تولید داشته و طبق آمارها بیش از ۹۵ درصد آن ارزآور به حساب می آید. از طرفی باید توجه به بازسازی و مرمت فرش دستباف، در دستور کار قرار گیرد. در حوزه هنر-صنعت فرش دستباف رشته های متنوع و بسیاری در خصوص ترمیم و مرمت فرش، طراحی و بافت وجود دارد. درآمدی که کشور ترکیه از ترمیم و بازسازی فرش به دست می آورد، شاید از کل صادرات فرش ما بیشتر باشد. به همین دلیل تأکید ما بر فراهم کردن امکان بازسازی و مرمت فرش های دستبافی است که سال های گذشته فروخته ایم و آن ها نیاز به شست و شو، مرمت و ترمیم رنگ و رفوگری دارند. بیشتر کشورهای دانش یا مهارت این کار برخوردار نیستند و می توانند این کار را به بافندگان توانمند ما بسپارند که در قبال آن ارزآوری خوبی نصیب کشور می شود. بنابراین فرش دستباف باید به جایگاه و خاستگاه خود برگردد. بازسازی و مرمت فرش در کشور ارزش افزوده بالایی به همراه می آورد و به اشتغال زایی در کشور کمک می کند. اما قوانین گمرک در این بخش باعث شده که تولید کننده و صادر کننده فرش دستباف از درآمد ارزی سرشار این هنر-صنعت محروم بمانند. در سالی که به نام جهش تولید یا مشارکت مردم نامگذاری شده، به جاست از ظرفیت تولیدکنندگان فرش دستباف به شکل شایسته تری استفاده شود. اگر تحریم های داخلی حذف و تسهیلات ارزان قیمت فراهم شود، به راحتی ظرفیت اشتغال برای یک صد هزار نفر مهیا خواهد شد که ۹۰ درصد تولیدات آن ها با ۷۰ درصد ارزش افزوده ارزآور است. در حال حاضر ۱۷۰۰ تعاونی فرش در شهرها و روستاها وجود دارد که پوشش بیمه قالیبافان و بافندگان فرش را جهت بهره مندی از مزایای بیمه ضروری می سازد. متأسفانه اختلاف نرخ ارز در داخل و خارج به هنر صنعت فرش دستباف آسیب جدی وارد کرده، به نحوی که قیمت مواد اولیه تولید فرش در کشور به شدت بالا رفته است. این مسئله روی قیمت تمام شده فرش اثرگذار بوده و قدرت رقابت پذیری تولیدات فرش کشور را پایین آورده است.

